כיתה ח' | תושב"ע · משנה | שיעור 3 מתוך 3 | 45 דק' | בבא בתרא ב, א-ב; ב, ד; ב, יב

"מַרְחִיקִין... מִכָּתְלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ": ריחיים, תנור, חלון ואילן

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יסבירו את העיקרון של פרק ב: מותר לאדם לעשות בתוך שלו, אבל עליו להרחיק דברים שעלולים להזיק לשכן.
- התלמידים יפרטו את ההרחקות במשנה א-ב: גפת, זבל ומלח מן הכותל, ריחיים ותנור, ויסבירו לפי הרע"ב מה בדיוק מזיק בכל אחד.
- התלמידים יסבירו את ההרחקה של כותל וחלון (משנה ד) לפי הרע"ב: "כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲמֹד עַל רֹאשׁ הַכֹּתֶל וְיַשְׁקִיף".
- התלמידים יסבירו את דין האילן הסמוך לשדה חברו (משנה יב), ויבחינו בין "הרחקה מראש" ובין "תשלום על נזק" (מחלוקת רבי שמעון, משנה ב).

❓ השאלה הגדולה של היחידה

איך חיים טוב עם שכנים כשיש לנו שטח משותף? מה מותר לי לבקש מהשכן, ומה אני חייב לתת?

השיעור השלישי שואל: מה מותר לי לעשות בתוך שלי, כשזה עלול להזיק לשכן?

🧪 פתיחה

מציגים שלוש "תלונות" של שכנים: "השכן הציב טאבון צמוד לקיר שלי, והקיר מתחמם ונסדק", "השכן בנה קומה, ועכשיו מהגג שלו רואים לי לתוך הסלון", "העץ של השכן שולח שורשים לתוך הגינה שלי". שואלים: "זה השטח שלו. מותר לו?" הכיתה מצביעה, ומגלים שהמשנה דנה בדיוק במקרים האלה לפני כ-1,800 שנה.

📖 הסבר למורה

משנה א: "מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת וְאֶת הַזֶּבֶל וְאֶת הַמֶּלַח וְאֶת הַסִּיד וְאֶת הַסִּלְעִים מִכָּתְלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים". גפת היא לפי הרע"ב "פְּסֹלֶת הַזֵּיתִים לְאַחַר שֶׁנֶּעֱצְרוּ בְּבֵית הַבַּד". כולם מחממים או מרטיבים את הקיר ומחלישים אותו. העיקרון חשוב: אדם חייב להרחיק גם כשעדיין אין שם כותל, "שֶׁמָּא יִמָּלֵךְ חֲבֵרוֹ וְיִבְנֶה בְּצַד הַמֵּצַר שֶׁלּוֹ וְנִמְצָא זֶה מַזִּיקוֹ".

ריחיים ותנור: "וּמַרְחִיקִין אֶת הָרֵחַיִם שְׁלֹשָׁה מִן הַשָּׁכָב, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הָרָכָב". הרע"ב: הריחיים "קָשִׁים לַכֹּתֶל, שֶׁמְּנִידִים אֶת הַקַּרְקַע" (רעידות). התנור מורחק "לְפִי שֶׁהֶבֶל הַתַּנּוּר מַזִּיק לַכֹּתֶל" (חום). משנה ב

מוסיפה: תנור בתוך הבית רק אם יש מעליו "גֹּבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת", לפי הרע"ב "כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאחַז הָאוּר בַּתִּקְרָה".

ואם הזיק בכל זאת? "וְאִם הִזִּיק, מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק". רבי שמעון חולק: אם הרחיק כשיעור, "פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם". הרע"ב פוסק כתנא קמא ומסביר למה צריך גם להרחיק וגם לשלם: "שֶׁמָּא יַדְלִיק בָּהֶם וְאֵין לוֹ מַה לְּשַׁלֵּם". מניעה קודמת לפיצוי.

משנה ד: מי שבונה כותל ליד חלון של שכן מרחיק ארבע אמות, "וְהַחַלּוֹנוֹת, מִלְמַעְלָן וּמִלְמַטָּן, וּמִכָּנֶגְדָּן, אַרְבַּע אַמּוֹת". הרע"ב מסביר את הכותל שמתחת לחלון: "כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲמֹד עַל רֹאשׁ הַכֹּתֶל וְיַשְׁקִיף בְּעַד הַחַלּוֹן". שוב "הזק ראיה" מהשיעור הראשון.

משנה יב: "לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סָמוּךְ לְשׂוֹדֵה חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת". לפי הרע"ב, כדי שבעל העץ "לֹא יְהֵא צָרִיךְ לְהַכְנִיס מַחֲרֵשְׁתּוֹ לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ". ושורשים שנכנסו לשדה השכן: "מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעַכֵּב אֶת הַמַּחֲרֵשָׁה". בעל השדה רשאי לקצוץ אותם.

📜 המקור (המשנה מתוך ספריא, נוסח תורת אמת; רע"ב מתוך ספריא)

משנה, בבא בתרא פרק ב, משנה א

לֹא יַחְפֹּר אָדָם בּוֹר סָמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְלֹא שִׁיחַ, וְלֹא מְעָרָה, וְלֹא אַמַּת הַמַּיִם, וְלֹא נִבְרֶכֶת כּוֹבְסִין, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִכֹּתֶל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְסָד בְּסִיד. מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת וְאֶת הַזֶּבֶל וְאֶת הַמֶּלַח וְאֶת הַסִּיד וְאֶת הַסְּלָעִים מִכָּתְלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְסָד בְּסִיד. מַרְחִיקִין אֶת הַזְּרָעִים, וְאֶת הַמַּחֲרֵשָׁה, וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכֹּתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וּמַרְחִיקִין אֶת הָרֵחַיִם שְׁלֹשָׁה מִן הַשָּׁכָב, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הָרָכֵב. וְאֶת הַתַּנּוּר, שְׁלֹשָׁה מִן הַכִּלְיָא, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַשָּׂפָה

משנה, בבא בתרא פרק ב, משנה ב

לֹא יַעֲמִיד אָדָם תַּנּוּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עַל גַּבָּיו גֹּבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. הָיָה מַעֲמִידוֹ בָּעֲלִיָּה, צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא תַּחְתָּיו מַעֲזִיבָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וּבַכִּירָה, טֶפַח. וְאִם הִזִּיק, מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, לֹא אָמְרוּ כָל הַשִּׁעוּרִין הָאֵלּוּ, אֶלָּא שֶׁאִם הִזִּיק, פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם

משנה, בבא בתרא פרק ב, משנה ד

מִי שֶׁהָיָה כָתְלוֹ סָמוּךְ לְכֹתֶל חֲבֵרוֹ, לֹא יִסְמֹךְ לוֹ כֹּתֶל אַחֵר, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְהַחַלּוֹנוֹת, מִלְמַעְלָן וּמִלְמַטָּן, וּמִכָּנֶגְדָּן, אַרְבַּע אַמּוֹת

משנה, בבא בתרא פרק ב, משנה יב

לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת, אֶחָד גְּפָנִים וְאֶחָד כָּל אִילָן. הָיָה גָּדֵר בֵּינְתַיִם, זֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן, וְזֶה סוֹמֵךְ לַגָּדֵר מִכָּאן. הָיוּ שָׂרָשִׁים יוֹצְאִין לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעַכֵּב אֶת הַמַּחֲרֵשָׁה. הָיָה חוֹפֵר בּוֹר, שִׂיחַ וּמְעָרָה, קוֹצֵץ וְיוֹרֵד, וְהָעֵצִים שֶׁלּוֹ

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, א

הַגָּפֶת. פְּסֹלֶת הַזֵּיתִים לְאַחַר שֶׁנֶּעֶצְרוּ בְּבֵית הַבַּד:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, א

הָרֵחַיִם. קָשִׁים לַכֹּתֶל, שֶׁמְּנִידִים אֶת הַקַּרְקַע בְּגִלְגּוּל חֲבִיטָתָן:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, א

מִן הַשֶּׁכֶב. הִיא הָרֵחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, א

הָרָכֶב. הִיא הָעֶלְיוֹנָה הָרוֹכֶבֶת עַל זוֹ. וְהִיא קְצָרָה טֶפַח מִן הַתַּחְתּוֹנָה:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, א

שְׁלֹשָׁה מִן הַכְּלָיָא. בָּסִיס שֶׁבּוֹנִים מִטִּיט וַאֲבָנִים שֶׁמּוֹשִׁיבִים הַתַּנּוּר עָלָיו, וְהוּא רָחָב מִלְמַטָּה וְצַר מִלְמַעְלָה, וְשָׁפָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל כְּלָיָא שֶׁעָלָיהָ הַתַּנּוּר יוֹשֵׁב הִיא כְּמִדַּת הַתַּנּוּר. וְצָרִיךְ שֶׁיַּרְחִיק בָּסִיס זֶה מִן הַכֹּתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים מִתַּחְתִּיתוֹ, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִשְּׁפָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה, לְפִי שֶׁהֶבֶל הַתַּנּוּר מַזִּיק לַכֹּתֶל:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, ב

גּוֹבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. חָלָל מִפִּי הַתַּנּוּר עַד הַתִּקְרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאחַז הָאוּר בַּתִּקְרָה:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, ב

מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. וְאַף עַל פִּי כֵן מְעַכְּבִין עָלָיו בְּכָל הַשִּׁעוּרִים הַלָּלוּ, שֶׁמָּא יַדְלִיק בָּתֵּיהֶם וְאֵין לוֹ מַה לְשַׁלֵּם. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, ד

וּבַחֲלוֹנוֹת מִלְמַעְלָן וּמִלְמַטָּן וּמִכָּאן וּמִכָּאן אַרְבַּע אַמּוֹת. הָיְתָה לוֹ חֲלוֹן לְמַעְלָה בְּכָתְלוֹ וּבָאָה חֲבֵרוֹ כּוֹתֶל כְּנֶגֶד הַחַלּוֹן מִלְמַטָּה, אִם נִשְׁאַר מֵרֹאשׁ הַכּוֹתֶל שֶׁבָּאָה עַד הַחַלּוֹן פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת בַּגֹּבַהּ, הֲרֵי זֶה כּוֹפֵהוּ לְמַעֵט הַכּוֹתֶל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲמֹד עַל רֹאשׁ הַכּוֹתֶל וְיַשְׁקִיף בְּעַד הַחַלּוֹן:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, יב

אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. כְּדֵי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם. שֶׁכְּשֶׁיַּחֲרֹשׁ אֶת אִילָנוֹתָיו לֹא יְהֵא צָרִיךְ לְהַכְנִיס מַחֲרֵשָׁתוֹ לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְהָנֵי מִלֵּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכַיּוֹצֵא בָּהּ שֶׁמַּחֲרֵשָׁתָן אֲרֻכָּה. אֲבָל בְּבָבֶל וּבְשְׁאָר אֲרָצוֹת שֶׁמַּחֲרֵשָׁתָן קְצָרָה, בְּהַרְחָקַת שְׁתֵּי אַמּוֹת סַגִּי. וְדַוְקָא בִּגְפָנִים לִגְפָנִים וְאִילָנוֹת לְאִילָנוֹת הוּא דְּסַגִּי בִּשְׁתֵּי אַמּוֹת, אֲבָל הַבָּא לִטַּע שְׂדֵה אִילָן סָמוּךְ לַגְּפָנִים, אֲפִלּוּ בְּבָבֶל וְכַיּוֹצֵא בָּהּ צָרִיךְ לְהַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על בבא בתרא ב, יב

מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. בַּעַל הַשָּׂדֶה שֶׁיָּצְאוּ שָׁרְשֵׁי אִילָנוֹת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ, קוֹצְצָן בְּעֹמֶק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

🔤 מילים ומושגים

- **מַרְחִיקִין** – שומרים מרחק, מזיזים הלאה
- **גֶּפֶת** – "פְּסֹלֶת הַזֵּיתִים" (רע"ב), שמתחממת ומזיקה לקיר
- **רַחַיִם** – שתי אבנים גדולות לטחינת חיטה
- **שֶׁכֶב / רֶכֶב** – האבן התחתונה של הריחיים / האבן העליונה ש"רוכבת" עליה
- **כְּלִיָא** – הבסיס שעליו עומד התנור
- **הֶבֶל** – חום, אדים
- **מַעֲזִיבָה** – "טִיחַ שֶׁל טִיט" (רע"ב), שכבת טיט מתחת לתנור בעלייה
- **עֲלִיָּה** – קומה עליונה
- **מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק** – מפצה על הנזק שגרם

⚖️ כתוב / מפרשים

בצד אחד מה שכתוב במשנה במפורש, ובצד השני פירוש הרע"ב.

📜 **כתוב:** "וּמַרְחִיקִין אֶת הָרֵחַיִם"

💭 **מפרשים:** הרע"ב: "שֶׁמְּנִידִים אֶת הַקַּרְקַע בְּגִלְגּוּל חֲבִיטָתָן". הרעידות מזיקות לקיר.

📜 **כתוב:** "וְאִם הִזִּיק, מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק"

💭 **מפרשים:** הרע"ב: גם מרחיקים וגם משלמים, "שֶׁמָּא יַדְלִיק בָּתֵּיהֶם וְאֵין לוֹ מַה לְשַׁלֵּם".

📜 **כתוב:** "וְהַחַלּוֹנוֹת, מִלְמַעְלָן וּמִלְמַטָּן, וּמִכְּנֶגְדָּן"

💭 **מפרשים:** הרע"ב: "כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲמֹד עַל רֹאשׁ הַכֹּתֶל וְיַשְׁקִיף בְּעַד הַחַלּוֹן".

🏢 מהחיים: שכנים היום

- מזגן או מדחס שמרעיד את הקיר המשותף (כמו הריחיים), או טאבון וגריל צמודים לקיר של השכן (כמו התנור).
- תוספת בנייה וחלונות: חוקי התכנון קובעים מרחקים בין בניינים, ושכנים יכולים להגיש התנגדות כשנפגעת הפרטיות.
- עץ שהשורשים שלו פוגעים בצנרת או בריצוף של השכן: ההלכה מתירה לשכן לקצוץ את השורשים שנכנסו לשטחו.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: מצגת, דף המקורות (המשנה והרע"ב), דף עבודה, לוח

1. פתיחה: שלוש תלונות של שכנים (5 דקות)
2. משנה א: גפת, זבל ומלח, ריחיים ותנור; שרטוט "קיר בסכנה" עם המרחקים (12 דקות)
3. משנה ב: תנור בבית ובעלייה, ומחלוקת "אם הזיק" (8 דקות)
4. משנה ד: כותל וחלון, וחזרה ל"הזק ראיה" (8 דקות)
5. משנה יב: אילן ושורשים (7 דקות)
6. סיכום היחידה וכרטיס יציאה (5 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. אילו דברים מרחיקים מכותל חברו שלושה טפחים?
2. כמה גובה צריך מעל תנור בתוך הבית?
3. כמה מרחיקים אילן משדה חברו?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. לפי הרע"ב, מה בדיוק מזיק בריחיים ומה בתנור?
2. למה צריך להרחיק גם כשאין עדיין כותל של השכן?
3. מה ההבדל בין תנא קמא ובין רבי שמעון במשנה ב?

הערכה (מה דעתי?)

1. מה עדיף בעיניכם: לחייב הרחקה מראש או לחייב רק תשלום אחרי נזק? נמקו.
2. בחרו מטרד מודרני (רעש, ריח, מצלמה, מזגן) וקבעו לו "שיעור הרחקה" משלכם. על מה התבססתם?

🧭 התאמה לפי זרם

השיעור מתאים לשני הזרמים. ההבדל בדגשים:

ממלכתי

- איכות סביבה ומטרדים: חוק למניעת מפגעים, רעש ממזגנים, ריח מעסקים.
- תכנון ובנייה: קווי בניין ומרחקים בין בתים, התנגדות של שכנים להיתר בנייה.

ממלכתי-דתי (חמ"ד)

- "לא תעמוד על דם רעך" ו"ועשית הישר והטוב": אחריות לשכן גם כשהחוק מתיר.
- אחריות על הנזק: "אדם מועד לעולם" (בבא קמא ב, ו), והקשר לחובה לשלם.

🏁 סיכום השיעור

מותר לאדם לעשות בתוך שלו, אבל הוא חייב להרחיק כל דבר שעלול להזיק לשכן: חום (תנור), רעידות (ריחיים), לחות ומלח (גפת, זבל), מבט (חלון) ושורשים (אילן). ההרחקה באה לפני הנזק, ואם בכל זאת הזיק, משלם. שלושת השיעורים יחד: שכנות טובה היא שותפות, פרטיות וזהירות. למי שרוצה להעמיק: שיעור ההמשך לכיתה י"א על הרחקת נזיקין מן העיר (ב, ג; ב, ז-ט).

🔗 להעמקה ולסיום היחידה

📝 **מבחן יחידה + מחוון** (45 דקות, 100 נקודות, גם בגרסה מותאמת): לצפייה והדפסה · PDF · Word · מחוון PDF · גרסה מותאמת

להרחבה לכיתות הגבוהות: "כדי שלא יזיק": הרחקת נזיקין משכנים ומהעיר (בבא בתרא ב, ג; ב, ז-ט), כיתה י"א.

📝 בדף העבודה

קיר בסכנה: מה מרחיקים מן השכן ולמה: שאלות הבנה, פירוש, יישום ושאלת חשיבה, עם מחוון מלא.

יש גם גרסה עם תמיכה (מחסן מילים, שאלות סגורות, ומחוון משלה).

מקורות

- משנה, בבא בתרא ב, 1 (ספריא)
- משנה, בבא בתרא ב, 2 (ספריא)

- משנה, בבא בתרא ב, 4 (ספריא)
- משנה, בבא בתרא ב, 12 (ספריא)
- רע"ב על בבא בתרא ב, 1 (ספריא)
- רע"ב על בבא בתרא ב, 2 (ספריא)
- רע"ב על בבא בתרא ב, 4 (ספריא)
- רע"ב על בבא בתרא ב, 12 (ספריא)

מחוון: קיר בסכנה: מה מרחיקים מן השכן ולמה

1. **שאלה 1:** גפת, זבל, מלח, סיד וסלעים: שלושה טפחים מכותל חברו (ולפי הרע"ב הם "מְרַפִּין אֶת הַכֹּתֶל"). ריחיים: שלושה טפחים מן השכב, שהם ארבעה מן הרכב; הם "שֶׁמְּנִידִים אֶת הַקַּרְקַע". תנור: שלושה מן הכליא, שהם ארבעה מן השפה; "הֶבֶל הַתַּנּוּר מַזִּיק לַכֹּתֶל".
2. **שאלה 2:** בבית: רק אם יש מעליו גובה ארבע אמות (כדי שהאש לא תאחז בתקרה). בעלייה: צריך מתחתיו מעזיבה (טיח של טיט) שלושה טפחים, ובכירה טפח.
3. **שאלה 3:** תנא קמא: "מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק" גם אם הרחיק כשיעור. רבי שמעון: השיעורים נאמרו כדי שאם הרחיק, "פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם". הלכה: לא כרבי שמעון. מרחיקים כדי למנוע נזק, "שֶׁמָּא יַדְלִיק בָּתֵּיהֶם וְאֵין לוֹ מַה לְּשַׁלֵּם", ובכל זאת אם הזיק משלם.
4. **שאלה 4:** כדי שלא יעמוד על ראש הכותל ויציץ לתוך החלון של השכן. זה "הזק ראיה שמיה הזק" (רע"ב בשיעור הראשון, בבא בתרא א, א).
5. **שאלה 5:** ארבע אמות, "כְּדֵי עֲבוֹדַת הַכָּרֶם": שבעל העץ לא יצטרך להכניס את המחרשה לשדה של חברו. שורשים שנכנסו: בעל השדה "מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים", קוצץ אותם כדי שלא יעכבו את המחרשה.
6. **שאלה 6:** למשל: שכנות טובה דורשת לשמור על השכן, על הפרטיות שלו ועל הרכוש שלו, גם על חשבון קצת מהזכויות שלי. ציטוטים: "הזק ראיה שמיה הזק" (רע"ב א, א); "כופין אותו לבנות בית שער" (א, ה); "מרחיקין... מכותלו של חברו" (ב, א). מחוון: 5 נק׳ לעיקרון ושלושה ציטוטים, 3 לעיקרון ושני ציטוטים, 1 לעיקרון בלבד.